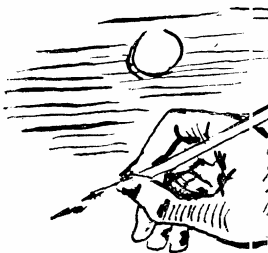

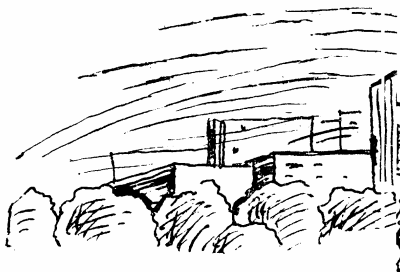
Усім маім дамашнім

Міснк
“Мастацкая літаратура”
1976

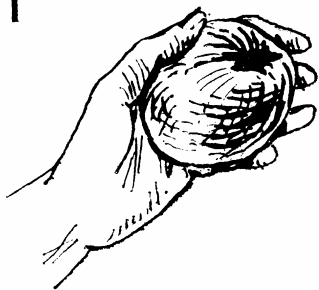
ВЕРШЫ

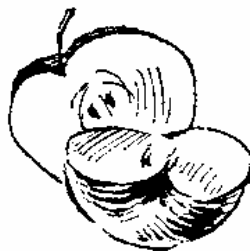
І ПЕРАКЛАДЫ

НІНА МАЦЯШ

РАЛЛЯ
СУРОВАЯ

ВЕРШЫ

* * *

Твайго палону прагну я —
Не адпускай мяне, работа.
Хай дыхае у твар спякотаі
Ралля суровая твая.

Адно на ёй, адно на ёй
Каласаваць таму спакою,
Што непастойнасцю сваёй
Знявечаную памяць гоіць.

Ён, як бяцэнны дар, нясе
У плыні руху забыванне,
Што след наш тут – след на расе,
Што вечны тут адны пытанні.

Але з прасветласцю якой
Сцвярджаць я свету не баюся
Сваёю кожнай баразной:
Жыву!
Люблю!
Не наталюся!

ІМПРЭСІЯ

У высі бялёсай — чорнае голле.
На чорнай галіне — яблык пунсовы.

Галубіць яго

позірк зялёных вачэй

Жанчыны, цёплай і грэшнай,

Быццам сама Зямля,

Якая,

бы яблык пунсовы,

гайдаецца

На чорнай галіне галактыкі...

ТРЫ ПЕСНІ

Колькі песень ты, мамачка,
некалі ведала,—
мора!

Калі рэдка спяваецца,
мусяць яны забывацца.

А тры песні твае
не канчаюцца нават у горы:

Песня працы,
Яшчэ — песня працы,
І зноў — песня працы.

СНЕГАПАД

Замець —

З белага свету ды з чыстага поля,

Як дзівосна туліцца гарачай шчакою

Да шалёна-вясёлага твару завеі...

Зноў, як некалі, толькі у добрае веру.

Зноў, як колісь,

пяшчотай заходзіцца сэрца.

Толькі белая замець. Ні гора. Ні смерці.

Белы вір раўнавагі. Ні здрады. Ні звады.

Не канчайцеся, вейце, мае снегапады...

БЯРОЗАВЫ СОК

Дзякуй табе, суседзе,
За твой нечаканы дар:
Калі і ёсць яна недзе,
Казачная вада,
Жывая вада, якую
Адшукваюць на загой —
Прынесеную табой,
Глыткамі яе смакую.

Зусім звычайнае дзіва:
Бярозавы сок.

З небыцця
Бярозавы сок радзімы
Вяртае мяне да жыцця.

МАНАЛОГ СЛАНЕЧНІКА,
ТВАЕ ВОЧЫ І Я

«Мне б — як усе... А промень веснавы
Маім лістом, маім пялёсткам стане —
І ўжо не йдзе й на момант з галавы
Бязлітаснае сонечнае ззянне.
І заўтра, як учора, як заўжды,
Не ў сіле адарваць ад сонца твару,
Няўцямна залатыя павады
Усё лаўлю з-за навальнічнай хмары.
Як быццам лета можна затрымаць,
Як быццам нешта ў гэтым свеце вечна...»

Снягі. А мне зіма — як не зіма,
А мне ўтваіх вачах
цвіце сланечнік!

***

Калі б на свеце меўся бог,
Услед за мудрацамі Усходу я
Такой малітваю яго маліла б:

— О, божа, дай мне сілы не змяняць
Таго, чаго змяніць не ў сіле я;

— І дай мне мужнасці зрабіць усё,
Што я ў жыцці маім зрабіць павінна;

— І дай мне мудрасці, каб разлічыць,
Што — не пад сілу мне, а што — мой
абавязак...

ДВА ДРЭВЫ

Прыпыніцеся, дні, пачакайце!

Лёт шалёны...

...Пасадзі пад акном маім, бацька,
Рабіну і клёна.

Я не ведаю дрэва, якое

Красамоўней рабіны

Мне сцвярджала б заўсёднай парою,

Што нягоды любыя

Можна мужнай душой адолець

(Так, як маці,)

І з падсечаным нават голлем

Цвету не страціць.

Я не ведаю дрэва, каб гэтак,

Як клён, гаварыла

Пра ранімасць бацькоўскага свету,

Пяшчоту і сілу...

Пасадзі пад акном маім, бацька,

Рабіну і клёна.

Век над лёсам дачкі калыхацца

Санцалюбным іх кронам.

* * *

З якой цярплівасцю
Прыладжвае бусліха
Галінку крохкую ў сваё гняздо,
Пакуль яна тапырыцца пакіне,
Пакуль
У буслянкі адзінства непаўторнае
Не ўпішацца.

О, як зайздросна мне майстэрству
гэткаму!
І ў празарлівай птушкі я прашу —
Хіба ж дарэмна менавіта з ёю
Свае найлепшыя чаканні людзі
звязваюць?

Прашу я:
— Навучы мяне, маўклівая,
На вострай, на драпежнай баране
Крыўд, непапраўнасцей, няўдач, памылак
Знітоўваць так —
Да будня будзень —
Дні мае,
Каб з іх няўхільна-шэрага гнязда
Умела станавіцца на крыло —
Уздрыгліва, няўклюдна, неўміруча! —
Як буслянятка першае тваё,

Мая,
Мной непрадбачаная,
Радасць.
Цярпенню навучы мяне,
Маўклівая...

ЛАЗІНКА

Зусім скалела рыжая лазінка.
Пад панаваннем лютаўскае белі
Зялёны колер стаў амаль паданнем,
Якое ледзь ліпела на краёчку
Нямыслімае памяці яе.
Але аднойчы варухнуўся карань —
І пацяплела ўзрушана зямля,
І лужынкай блакітнаю апаў,
Не ўцяміўшы, што здарылася, снег.
Ускрыкнула ад неспадзеву кнігаўка:
Заместа зледзянелае лазінкі
Ускалыхнуўся сонечны прамень!
І ў воклічах уражанае птушкі
То ўсмех, то недарэчнае рыданне...

Як хораша разгублены ты сёння:
«Чаму цяпер не раніца, а вечар?..»

Так накалела рыжая лазінка...

СІВІЗНА

Колькі прымаразкаў было,
Покуль снег упаўнерастайны...
Намяцеліла, намяло.
Але вочы глядзяць світальна,-
Але рукі праз стому і снег
Выпраменьваюць шчырасць і спогадзь;
Каб запозненай, труднай вясне
Не забыць да сэрца дарогу,
Каб вясне яго не прамінуць,
Колькі б ёй шукаць ні прыйшлося,
Каб хоць што-количкі з лепшага сну
Збылося...

САКАВІК

Разветрыла. Глыбока растае.
Капеж аркестрам струнным раскавана
Тарочыць гамы веснія свае.
Пад снегам толькі луг адзін схаваны.

А поле— чорнае.
Ці не таму
Яно найпершым вызваляе грудзі
Ад наледзі загубнай,
што яму
Цяпло сваіх далоняў дораць людзі?

* * *

Як доўга не вяртаюцца буслы.
Даўно на рэках лёд у вырай сплыў.
Даўно ўжо крыламі, нібы рукамі,
Разводзяць над лазою жоўтай кані.
І абтрасае звонкі свіст шпачыны
Пылок з сярожак вольхі і ляшчыны.
На ўгрэвах паадскоквала трава.
...Як доўга не хмялее галава.
Так рады дружнай веснавосці вочы —
А сэрца радавацца што ж не хоча?
Няма яму вясны, яшчэ няма.
На чорна-белых берагах—зіма.
Дзён чарната ды бель даўгіх начэй...
А сонца зіхаціць усё ярчэй!
Усё вастрэй напружваецца слых:
«А можа, сёння прыляцяць буслы?»
Нібы ад іх прылёту акрыяе
Душа.

Нібыта не цябе чакае.

* * *

Як страшна б'є пярун!..

Спыніся, міг!

Стань вечным, непрытомны міг

здранцвення:

Яшчэ ў безабароннасці сваёй

Дуб не ўсвядоміў, што ўжо спапялёны,—

Спыніся, міг няведання!

... Трашчыць,

Палае,

Курчыцца ад болю дуб зялёны!..

ЛЮБЕ

...Усе задумы, словы, крокі, сны —
Яны не абрываюцца труною:
У душах блізкіх ядрацца яны
Неўразумелай, жорсткаю віною.

А свет — ранейшы?.. І не той, і той:
У кожнага свой смех і свае слёзы.
Атаву спеліць позні травастой,
І кнігаўкі крычаць ў апошніх лозах.

Усё, як пры табе. І я сама
У клопатаў ранейшых у палоне,
Як пры табе. Але цябе—няма,
«Няма й не будзе...»—сэрца захалоне.

Дык што ж такое, гэтае жыццё?!
Я азіраюся: твой сын малодшы
На ўзмежжы, колючыся аб асцё,
Збірае ў жменьку цёплыя валошкі...

БАЛАДА МАРЫ

Дзівосным пер'ем грае цёплы птах,—
Ажно шчыміць і замірае сэрца
Ва ўзбуджана-шчаслівай паняверцы
Раскошу гэту бачыць блізка так.

І рукі узлятаюць да яе,
І пальцы чуюць трапятлівасць цел<^
Але,

зіхоткая,
амаль нясмела

Ірвецца птушка прэч
і растае...

Асірацела гойдаецца трон —
Вечназялёны куст, што цуд той гушка
Была такой вясёлкаваю птушка —
Скуль на далоні чорнае пяро?

БАЛАДА ПАМ'ЯЦІ

Цвіла п'яшчотным лёнам неба сінь.

Жаданая, чаканая, уладная,

Ішла —

не ў госці йшла, а назусім

Да чалавека

Радасць Безаглядная.

Ёй бачылася ўжо, як шумна ў дом

Увойдзе гаспадыняй раным-раненька.

...Сурова заступіў дарогу дот,

Аброслы мёртвым зеллем і крываўнікам.

ЧЭРВЕНЬСКАЯ БАЛАДА 1941 ГОДА ДНЯ 25-га

Памяці Юрыя Папова, дваццацігадовага стралка-радыста, камсорга 130 СБАП; памяці усіх лётчыкаў памянёнага палка, паўшых на Бярозаўшчыне ў першыя дні Вялікай Айчыннай.

Сівелі азёры з бяды і адчаю,
Чарнелі ад гора крывавага дня.
Крычала ў бяспамяці, білася чайка:
У небе гарэла яе чаяня...

Пра што ён думаў у баі няроўным?
Душыла хіжа свастыка зямлю,
Расхлістаную, да пакуты родную...
Пра што ён думаў у баі няроўным?
Фашыцкія знішчальнікі, як восы,
Па двое наляталі на яго.
О неба, неба, стань ты смертаносным
Для подлага захопніка твайго!

І помстай адзываліся нябёсы
За руйнаваны беларускі дом —
Палалі танкі на шашы між сосен,
З-пад ног чужынца вырываўся дол.

Даруй, матуля! Некалі было
Цябе згадаць бязвусаму салдату:
Радзіму б заслانیць сваім крылом!..
Падлічваць Перамога будзе страты...

Сівелі азёры з бяды і адчаю,
Чарнелі ад гора крывавага дня...

...Віецца з журбой непазбыўнаю чайка:
У небе згарэла яе чаяня...

ЗВЫЧАЙНАСЦЬ ПАД МІРНЫМ НЕБАМ

Гарэзяць на падворку дзеці.
Курыць туманам нізкім пожня.
Усё звычайна ў гэтым свеце:
І першы ўсхліп, і ўздых апошні —
Як дым над комінам вясковым,
Як тонкі месяца акрайчык.
Спакон вякоў было такое:
Смяюцца людзі, людзі плачуць.
Ступае на каціных лапках
Ноч зорна-жнівеньскае масці.
Чаму ж ад кволай думкі зябка—
Што згэтуль знічкай мне прапасці?
Усё звычайна ў гэтым свеце,
І першы ўсхліп, і ўздых апошні—
Былі каб толькі вечна дзеці,
І дым над комінам, і пожня!
Ды як набыць бясстрашной сілы
Без горычы, без наракання
Сысці ў нябыт, а што любіла —
Пакіуць тут усё дазвання,
Калі й надзеінка не свеціць,
Што ўпэўніцца зноў будзе можна:
Усё звычайна ў гэтым свеце—
І першы ўсхліп, і ўздых апошні?..

КРЫНІЦА У АРЭШНІКУ

Ты з якога стагоддзя прабіўся, струмень?
Так утульна з табой у гушчэзным арэшніку.
Што аддаў ты зямлі, каб прыдбаць узамен
Гэту сілу і гэту крышталёвасць

бязгрэшную?

Што ты хочаш паведаць, такі гаваркі,
Моршчыш лоб, нібы сілішся ўспомніць
штось важнае,

Што?

...Раптоўна нямею, уражаная:

Крутануў вір каменне. Лёгка.

Быццам вякі.

ВАСІЛЬКІ

Як рана васількі завасільковелі,
Ці гэта я спазняюся? Няўжо
Мінулася вясна? Адна аскаміна
Перапарэлых, выгарклых дажджоў...

Спазняюся. Ва ўсім... І рассыпаюцца,
І выпадаюць звёны спакваля,
Як поры года з пачуццёвай памяці,
Памкненняў, дружбы звёны...

А ў палях

Красуе жыта! Як і трэба ў чэрвені.
Не знае глеба ленасці душы.
Каля дарогі ў каласоў гушчэвіне,
Як вокліч лета, васілёк дрыжыць.

ЯЛІНА

Не пытаю, яліна, чаму
З боку поўдня пышней тваё голле:
Неаднойчы і нада мной
Сцюжа люта скуголіла.

І зусім не пытаю, чаму
Ты ніколі у поле не выйшла:
Без сябрыны побач і я
Не выжыла б.

ДЗЕНЬ ПЕРШАЙ СУСТРЭЧЫ

Цік-такае гадзіннік.
Беспаваротна падаюць секунды
І несціхана ўсё глыбей, глыбей
Дзень нашай першай стрэчы
Засыпаюць.
Гара секунд —
Напластаванне друзу
Быцця майго зямнога...
Ды часам
Дзень сустрэчы першай нашай
Устрапянецца, павядзе крыламі,
Дзівосны, несмяротны, быццам Фенікс,
Устане з тлену часу
І ўзіраецца
Дапытліва, трывожна, недаўменна:
Што сталася нядобрае са светам?
Што ў ім увогуле не так, як трэба?
Чаму
Цяпер забараняць я мушу
Уласнай песні, каб яна не смела
Гучаць найлепшай нотай —
Тваім імем?

ЧЭРВЕНЬСКІ ВЕЦЕР

У зялёным плашчы нарохрыст
Па гаях вецер чэрвеньскі ходзіць.
Толькі блізкіх збліжае ростань.
Толькі з блізкімі час у згодзе.

Ох, які ты вымаклы, вецер!
Травы ў пояс табе, разугаму...
То дажджынка з ліста, ці з сэрца
Ападае пяшчотны смутак?

***

Не сніся мне. Навошта снішся мне?
Усё між намі выяснена, вырашана,
І пра ўгавор наш помню я і ў сне.
Не сніся мне.

А стрэч не пазбягай. Не бойся стрэч.
Цябе маёй пяшчотай не абражу я.
Рук не ўскладу на шалі тваіх плеч.
Не бойся стрэч.

Насупраць сядзем. Ты ўсміхніся мне.
І я ў адказ — спакойна і нязмушана.
Пра угавор наш помню я і ў сне...
Не сніся мне.

ЛЯ ВОЗЕРА

Зялёны бераг. І вада — зялёная.
І вочы — як трава і як вада.
...Чаму вы, хвалі, хоць імкнеце ўдаль.
Аднак усюды — берагоў палонныя?

Дзе б ні стаяў над возерам, нязменна вы
То гнеўныя, то ціхія — да ног...
Зялёная вада. Пяску клінок.
І вочы — зелянкавыя, праменныя.

***

Калі яшчэ ён, новы ранак? —
Дзень толькі-толькі што сышоу.

На ўсходзе ж воблакам агняным
Прадвесце сонца, не дажджоў.

У САДЗЕ

Быццам не змяркае, не паўзмрок,
А лістота ў садзе пагусцела.
«Ты несправядлівая! — папрок,
Як удар прыцэльны.—
Жорстка ад слабых патрабаваць,
Што пад сілу ўпэўненым і дужым».
Патыхнула пыльная трава
Заляжалым плюшам...

Стрыманы, кароткі ветру ўздых
Цішыню напятую парушыў,—
І раптоўна дрэвы і кусты
Калыхнуліся да дзвюх ігрушын,
Прыўзняліся, каб хоць трохі стаць
Вышай каля іх, высокіх самых:
Там, на іх разгорнутых лістах
Сонца вечаровае пісала.

***

Памылюся — хай на мне віною.
(Так спакусна з некага спытаць...)
Не былое маем за спіною—
Колішняе заўтра наша там.

І не ў сёння ў роздуме мы крочым —
У адзіным вымярэнні час:
Будучыня
    зазіраеў вочы,
Будучыня
    выбірае нас.

ПРОСТА КАНСТАТАЦЫЯ ФАКТА

Казалі тыя, хто пабачыў веку,
Казалі мне, што час — найлепшы лекар:

Ен незагойную загоіць рану,
Калісьці беспараднаму — дасць раду.

Я ж не прымала мудрых слоў на веру:
Так пахла — да бяспамяцця — аерам,

Так першабытна уставала поўня,
Каб нашу непрыкаянасць запоўніць,

Каб паяднаць і думы нашы й вусны...
Наіўнасць горкая, з цябе смяюся!

РАКА

— Твая песня пра што, вада?—
І па хвалях-радках чытаю:
«Што мінулася, не шкада,
Што мінулася, бласлаўляю.
Нават страты і нават боль
Светлай нотай маёй адзначу.
А над тым, што ніколі са мной
Не адбудзецца —
плачу, плачу...»

СОН-ТРАВА

Схмялела.

Якая дзіўнасць... Аж неверагодна...
Цвярозы ліпень, чабаровы свет,
І раптам — кропляю нябёс пагодных —
Званок світальны сон-травы ў траве.

Якая дзіўнасць... Дзе, у чым прычына,
У якой нястачы вод, святла, цяпла,
Што кветка толькі зараз расцвіла,
Свой май у ліпні толькі прыручыла?

Якая дзіўнасць... Я крануць не смею
Бунтоўны, пе ў пару, яе агонь:
У цвярозасці чабору страсна спее
Званок няспраўджанага сну майго.

Схмялеласць

***

Мы стрэнемся, хоць нас ужо не будзе,
Не будзе ні мяне, ані цябе.
Наступнікі, нязнаныя нам людзі,
Авяць немагчымае цяпер.
І той, хто нас адорыць стрэчай гэтай—
Сярод уласнай лютае зімы
Знячэўку словам нашым абагрэты—
Не будзе нават всдаць ён, што мы
Нягучнай тою, запаветнай песняй,
Што болем адазвалася на боль,
Нябачана ў чужой душы ўваскрэслі.
...А тут я размінулася з табой.

ЛЯ БЕЛАГА ВОЗЕРА

...І ўскіне возера, ускалыхне
З таемнага прадоння белы ранак.
Мой светлы друг!..

Вялікшае, што мне
З вялікшых радасцей наканавана.

Мой шчодры друг!..

Адзінае, над чым
Уладны тлен не будзе мець улады,
Калі, як скнара, прымсца лічыць
Па мне

маю

за права дыхаць

плату.

Усё ягоным будзе, нат пітво
З кастальскае крыніцы, нат маўчанне.
Без намагання толькі вобраз твой
Узьме горда з рук яго кашчавых.

Калі ж пад восень кіне цераз луг
Дарогу месяц, выштукуе срэбрам,
Я і з нябыту ўбачу: ты, мой друг...
Душ знітаванасць...
Хваль азёрных грэбні...

КАЛЫХАНКА МАМЕ

Быць разам выпадае нам так мала.
Забудзь трывогу вечную сваю,
Прыляж, мая натомленая мама,
Як некалі ты мне, табе спяю.
Задрэмлюць веі над вачыма карымі —
Не дам упасці й парушынцы я.
Сустрэнься ў сне з сабой, мая ласкавая,
З вясной сваёю, любая мая.

Хоць кропля з абяцанага нам маем
Збываецца праз мулкія гады.
Прыляж, мая даверлівая мама,
Спяю табе, як мне спявала ты.
Задрэмлюць веі над вачыма карымі —
Не дам упасці й парушынцы я.
Сустрэнься ў сне з сабой, мая ласкавая,
З вясной сваёю, любая мая.

Любоў нябёсы над табой трымае,
Любоўю зораць дні ў тваім акне.
Прыляж, мая усмешлівая мама,
Спяю табе, як ты спявала мне.
Задрэмлюць веі над вачыма карымі —
Не дам упасці й парушынцы я.
Сустрэнься ў сне з сабой, мая ласкавая,
З вясной сваёю, любая мая.

КРЫНІЦА

Бярозавым святлом упала поўня
У ціха разгайданы ветрам гай.
Абавязкова некалі прыпомніць
Табе твая пічаслівая туга
І гэты гай, і апантанасць поўні.

Пачуццяў іншых абарваўшы прывязь,
Абавязкова вернецца сюды
Твая душа,
як па жывіцу, прыйдзе
Да гэтае крынічнае вады,
Пачуццяў іншых абарваўшы прывязь.

Яна адна тут, ясная крыніца.
Цяпер ты і не думаеш, бадай,
Што толькі ў ёй адзінай і бруіцца
Жыццё, якім гаворыць з намі гай.
Любоў... Яна — як гэтая крыніца...

Бярозавым святлом упала поўня...

НЕЗАЛЕЖНАСЦЬ

Табе здаецца, незалежны ты,
Раз не са мной — недасятальны, значыць.
А я схілюся да рачной вады,
І ў ёй не мой, а твой адбітак бачу.

Табе здаецца, вольны ты казак,
Калі ў пачуццях гэткі асцярожны.
А варта мне адно слаўцо сказаць—
І ўздрыгнеш ты шчасліва і трывожна.

Калі чым насцярожыла, забудзь.
На незалежнасць я не пасягаю.
Мне б толькі твае вочы прысягалі,
А будзь такі, як ёсць. Ты толькі будзь!

***

Ці гэта лёс мяне аберагае,
Ці смерць мяне пакуль што адвяргае?
Дыхне нябыт у твар, і верне неба,
Бы так і трэба...

ЗУСІМ НЕ ЖАРТ

Абцяю табе:

Не прырэчыць ніводнаму слову,

Усміхацца на кожны праменьчык

усмешкі тваёй,

Па жаданню твайму

быць дасціпнай ці злою,

Адгукацца, як рэха,

на твой непастойны настрой.

Стаць тваім двойніком

і ва ўдачы скупой, і ў адчай,

Галаву на загубу панесці,

калі б загадаў.

Абцяю пакору сваю, абцяю—

Покуль воля твая

будзе

з воляй маёй

супадаць!

ПЕСНЯ МАТЧЫНАЙ МАЛАДОСЦІ

...Замерла хвіля, як матыль на шпільцы:

Знарок ці незнарок?

Сабе ці мне? —

Вяртае мама песняй маладосць сваю:

...Насыпаў пшанца

Аж па калянца,

Наліў вадзіцы

Аж па крыліцы.

Галубка не есць,

Галубка не п'е,

На крутў гару

Усё плакаці йдзе.

— Галубка мая,

Шызакрылая,

Якая ўдалася

Ты журлівая!

Ой, ёсць у мяне

Семсот галубоў.

Лятай, выбірай

Па сэрцу любоў.

— Ой, лятала я,

Вибірала я,
Не знайшла такого,
Як страціла я...

А на старой бярозе за акном
Кажнюткі ліст імя тваё калыша;
А за парогам кожная сцяжынка
Звіваецца ў дарогу — да цябе;
І што ні міг, сваёй кажнюткай нотай
Святло і цень — табе — складаюць гімн.

МЕСЯЧНАЯ НОЧ

Цяпер што звязвае нас?
Якія ніці?
Адчужана-роўны бляск:
Поўня ў зеніце.

Такі чалавечы пагляд
У гэтай поўні...
Улада з усіх улад:
Помню.

Хлусіў ты, хвалёны час.
Няма адхлання.
Глыбозным праваллем між нас
Прызнанне.

Дзень забыўся пра ўсход.
Спяць людзі.
Маркота з усіх маркот:
Не любіш.

* * *

З блакіту задыхаецца зямля,—
Асмяглай зеленню травы й лістоты,
Калоссем — з прагай спеласці —
ў палях

Да неба цягнецца услед грымотам.
Ды ліўні ўваскрасальныя ўсё міма:
Ты не любімы.

Бяскроўныя нябёсы і ралля
У колеры адным — у шэрым — стынуг.ь.
Ні зоркі барвы; зводдаль спакваля
Нагортваецца снежная пустыня;
Адзіна ветру свіст здзічэлы, грубы:
Сам больш не любіш.

* * *

Штогод з бярозы
мільярды насенінак падала,
І сёння мільярды віруюць,
як зорная россып,
Каб з іх поараслі —
апраўданнем, аплатаю —
Чатыры бярозкі.

АРАБІНЫ

Ну вось, зноў арабіны адцвілі,
Шчэ ў адзін чэрвень велічна ўваходзяць.
Хто я? Дзеля чаго тут, на зямлі?
Нашто брыла тысячагоддзі,
Пакуль, як арабіна ў лета, крок
У гэтую хвіліну не зрабіла,
Якая — памылкова ці знарок?—
Са сну маю свядомасць абудзіла?

Лістоты й гронак вязіва шуміць
Прад небам вечнае зачараванне.
А я — а я ўсяго кароткі міг,
Працяг у часе нечых існаванняў.

Працяг іх лепшых помыслаў, відаць,
Надзея іх няздзейсненых памкненняў.
Я ж чую, чую: плодная вада
Упарта акрынічвае карэнне
Маё; і я — за продкаў, за сябе—
Распростаю спіну, увысь цягнуся.
Ідуць у задуменні, не ў журбе
У песню
арабіны Беларусі.

* * *

Чакаю цябе. Так жаўронак світання чакае,
З чужой чужаніцы дадому вярнуўшыся
ўночы.

Чакаю цябе. У сваім неспакоі блукаю,
Які мне то памяць тваю,
то няміласць прарочыць,

Жыву без цябе, як без лесу бяроза
на ўзгорку —
Высокая, дужая, толькі заўжды
ў адзіноце,
Нязломная, толькі ці ведае хто,
як ёй горка
Адной грэцца сонцам, калі гэта сонца
ўзыходзіць...

Чакаю цябе.

ЗМЯРКАННЕ

Вячэрнія птахі запелі.
На змену спякотнаму дню
Задумнаю свежасцю спеляць
Маю цішыню.

І вокліч, і высвіст, і шчэбет,
І рэзкі, наструнены крык.
Гарыць аблачыначка ў небе,
Жарынай гарыць.

Яе прахалода папеліць
Галінкаю не варухне...
Вячэрнія птахі запелі...
Як молада мне!
І як мне на дзіва спакойна!
Скацілася сонца ў лясок.
І — не апусцела шпакоўня...
Усё яшчэ збудзецца, ўсё!

ПЕРАКЛАДЫ

ЮЛІУШ СЛАВАЦКІ

з польскай

ГІМН

Сумна мне, божа! У сто пераліваў
Захадам граеш ты мне прамяністым,
Гасіш валошкавай хваляй імклівай
Зорак агністасць...
Хоць залаціш неба й мора так гожа,—
Сумна мне, божа!

Голаў падняўшы, як колас нішчымны,
Моўчкі стаю ў здавалёнасці ленай.
Воку чужому такім ціхамірным
Здамся, напэўна.
Ты толькі ведай, што сэрца трывожыць,—
Сумна мне, божа!

Нібы малое, што не адпускае
Маці без плачу,— я блізкі рыданню
Бачыць, як сонца мне з хвалі кідае
Промень расстання.
Хай яно ззянне назаўтра памножыць,—
Сумна мне, божа!

Тут, над марскою бурліваю пашчай,—

Сто міль ад берага, сто да другога,—
Сённяя буслоў цёплакрылых пабачыу
    У лёце строгім.
Я ж іх вітаў і над польскаю пожняй,—
    Сумна мне, божа!

Тое, што думаў пра смерць я так, многа,
Роднага дому не ведаў гадамі,
Быў як вандроўнік у цяжкіх дарогах,
    Пад перунамі,
Што не ўгадаць, дзе ў магілу паложачь,—
    Сумна мне, божа!

Помніку-стражу ніколі не ўсведчыць,
Дзе будуць тлець мае белыя косці.
Тым, хто на могілках — па-чалавечы
    Век мне зайздросціць.
Прыстань мая быць спакойнай не можа,—
    Сумна мне, божа!

Часта дзіця на радзіме далёкай
Шлях мой малітвай гарачай асвеціць.
Ды не к айчыне нясе маю лодку,—
    Гоніць па свеце.
Мусіць, малітва мне ўжо не паможа,—
    Сумна мне, божа!

*Гэтае неба пры сонца заходзе,
Гэту раскошу вясёлкавых цудаў
Новыя людзі і цераз стагоддзе
Бачыць тут будуць.
Пакуль не зміруся, што знікнуць*

я могу,—

Сумна мне, божа!

УЛАДЗІСЛАЎ БРАНЕЎСКИ

з польскай

МАРКОТА І ПЕСНЯ

*Мо нічога ў жыцці й не засвеціць?
Яшчэ год, яшчэ два, яшчэ ікс...
Маіх думак чорныя лебедзі
адплываюць Віслаю ў Стыкс.*

*Ведаў я, што мне сэрцам тут грызці,
што за ўдары прыняць мне найперш,
не разлікам, не хцівай карысцю
будаваў я жыццё і верш.*

*Моц сардэчная ж песні маркотай
пераедзена, быццам іржой,—
цемру ночы здушанай нотаю
толькі крык прашывае мой.*

*Ды навек юны я ў крыку гэтым!
Перуны? — Што ж, хай б'юць у мяне!
Не паддамся я гэтаму свету,
свету гэтаму крыкну: не!*

ЯН ГУШЧА

з польскай

* * *

Блаславе́на часі́на, яка́я ўсі́м доры́ць
вяртанне...
Звыкла гаўкаю́ць цю́цькі, на́павер,
у па́рыве ві́таньня.

Граблі́ ме́сяца ў́рад ка́ля клу́ні;
і шумна́, і лю́дна;
зара́з ко́жны, ка́б змы́ць спё́ку дзе́нную,
рушы́ць да́ студні́.

Кі́й за́места ка́ня — я́ на́шуся наў́скач
па́надворка́м.

Азі́рае змя́рканне́ хату́ ў́ яблы́нях
ме́сячным во́кам.

Бра́т стры́ечны, я́кі, трохга́довы,
ўта́піўся́ у ста́ве,
свае́ граблі́ та́ксама ля́ сця́ны, побач
з і́нымі, ста́віць.

Ба́бка сва́рыцца́ з ганка́, што́ жарта́ў
даво́лі ў́жо, годзе́,
(з ма́ладзі́цамі́ жарты́ да́ гра́ха,
я́к вядо́ма, да́водзя́ць!).

Пад насценнаю лямпай на доўгім стале
мноства місак:
там тварог з малаком, між якім шырыць
бляск вёрткім лісам;

(шчэ ніхто не сядзе за стол,
шчэ вядзецца бяседа
у чаканні на ўсіх. Хай вяртаюцца
з беллага свету,
хай прыходзяць з акапаў і сцюж,
са счарнелага глогу,
з невядомых расстанняў-разлук,
з меандрычнай дарогі).

Вокны насцеж, і з цемрадзі, што загусае
жывіцай,
цвыркуны і мацейка, спакушонья лямпай
начніцы.
Вечар зноўку зычлівы, таму мітусні ані
звання.
У абуджаным рэху выцікоўваю столькі
вяртання!..

Вечар гэтакі ціхі, што па лесе,
як прывід, блукаю,
а ўсе чыста імёны абліччы свае
спатыкаюць.

*Лямпа там, па-за лесам, тварагу там
цэлыя горы.*

*Упаду на мурог у адыне, знясілены
зморай.*

*Блаславёна часіна, якая ўсім дорыць
вяртанне,
нават зайцу таму, нават зайцу, што
бацька падраніў.*

***

*Зорка,
як нечым уражана,
падае.
Дрэва,
як некім паранена,
сохне.
Чалавек,
як блуканнямі змучаны,
стукае ў дзверы чужыя.
Падчас адчыняюцца.*

***

*Букавы лесе,
папаратнюсны!
Золкай расінкай
восень на вуснах.*

*Мілая, ў восень
рушым без жалю.
Гэта рабіне
замала каралу.*

*Глянь, колькі ў букаў
звабы яснотнай!
З плячэй іх срэбра
не змые слота.*

*Не сум, не смутак —
зачараванне.
Прыш, як колісь,
маё прызнанне.*

ПА ЛЕСЕ

*Ах, што за вечар! Сані —
да лесу, міма нас.
Звярніце /с той паляне,
дзе белы йерае час.*

*Як хораша юнацтву.
Смех бомаў залаты.
Як шкло хрупасткі, наст той
разносьце, капыты!*

*Снягі, перакліканне,
ад позіркаў аж бляск.
О, з маладымі сані,
з сабой вазьміце й нас!*

П'ЕР ЖАН БЕРАНЖЭ

з французскай

СТАРЫ ЖАБРАК

Ну, вось і ўсё. У прыдарожнай яме,
Знямоглы, хворы, жду канца свайго.
А людзі, пэўна, думваюць, што п'яны...
Тым лепш! Мне іхні жаль ні да чаго.
Ах, людзі, людзі, вочы не адводзьце,
А медзякі ўжо вашы не ў пару.
На фэсты, на піры — хутчэй праходзьце!
Стары жабрак, без вас я, сам памру.

Вось дзе са свету прыбірае старасць
Бо ўжо ж не голад — галадаць прывык.
Меў на лякарню ўсе надзеі, марыў,
Што там сканаю, маю ўсе правы.
Але куды ні ткніся — ані блізка:
Галеча, гора — нібы на бяду.
Што ж, вуліца, была ты мне калыскай,—
Стары жабрак, тут і труну знайду.

Калісь прасіў я, малады, здаровы,
Кйб наеучылі рамяству мяне.
«Прэч! — быў адказ рамеснікаў

суровы.—

Саміх жабрацтва хутка не міне».
Вы ж, багацеі, што — «працуй!» — крычалі,
Кідалі костку са стала падчас,

Паначаваць у хлеве дазвалялі,—
Стары жабрак, не, не клянупа я вас.

Я мог бы красці, горкі бедалага,
Навошта мне — на старцах лепі пайсці.
Хапала толькі на адно адвагі:
У полі бульбы ў торбу награвсці.
Ды імем караля за мной, бязвінным,
Не раз, не два турэмны ключ грымеў,
І гвалтам адбіралі скарб адзіны,—
Стары жабрак, я ж толькі сонца й меў.

Бадзяга ці радзіму мае зроду?
Што мне да вашых вінаў і хлябоў,
Да ешай славы, фабрык і заводаў
І да прыгожых ды пустых прамоў?
У доме вашым, што без бою здаўся,
І дзе захопнік вольна жыраваў,
Як дурань, я слязамі абліваўся,—
Стары жабрак, з яго рук хлеб я браў.

О людзі, людзі! Што не раздушылі,
Як чарвяка нікчэмнага, зараз?
Або чаму ж вы лепі не навучылі,
Як жыць мне на дабро для ўсіх для вас?
Не чарвяком, а мурашом я стаў бы,
Страчаў бы ў шчасці кожную зару,
Вас, як братоў, любіў бы, шанаваў бы,—
Стары жабрак, як вораг ваш памру!

ЛУІ АРАГОН
з французскай

ГІМН ЭЛЬЗЕ. УВЕРЦЮРА

Даткнуся да цябе і веру і не веру
Што час разлук мінуў што разам мы не ў сне
Ты побач ты са мной і я твая імперыя
На гора і на шчасце вернае
І ўсё ж здаешся ты такой далёкай мне

Калыша нас нясе ў краіну цудаў слодыч
Але прачнуся я вярнуся з царстваў тых
Маё дыханне ў твар табе нібыта словы
Нібыта ждэжэ нас ростань знову
Не варухнешся ты ты ўжо не чуеш іх

Заснула доўеа я лаўлю яе маўчанне
І як ігрок які чытае на касцях
Свой пройгрыш да грудзей тулю яе адчайна
Бяссільны перад гэтай тайнай
Неспасцігальнай тайнай быцця і небыцця

А потым новы дзень з адсутнасці таемнай
Цудоўней ад святла яе мне верне зноў
І стане дзень працягам ночы неаб'емнай
Бо з ёю вечна неад'емна

Пяшчота цемнаты як сон найлепшых сноў

*Жыццё як спеў п'янкi мільгне мы поўнім чару
О жонка о мой боль мой бог трынаццаць год
Выследжваў бы тваё напеўнае маўчанне
Ніколі гэтымі вачамі*

Не наталяючы ўжо голаду майго

*Трынаццаць хмельных год трынаццаць
зім і летаў*

Трымцеў бы над табой хімеры цікаваў

Трынаццаць год у страху

пяшчотна-горкім гэтым

Калі ўсе небяспекі свету

Прыдуманья мной набожна б замаўляў

Як мала для каханкаў тысячы й адной ночы

Трынаццаць год як дзень агонь

няшчадны той

Што па шматку папеліць хочаш ці не хочаш

Кілім наш па якому крочым

Магічны наш кілім самотнасці святой

ПОЛЬ ЭЛЮАР
з французскай

***

Мы не па аднаму да мэты пойдзем а па двое
Пазнаючы сябе папарна мы ўвесь свет
пазнаем
І прыйдзе к нам любоў і дзеці нашыя
смяцца будуць
З легенды чорнае дзе плача адзінокі.

КРЫСЦИНА ДЭ ПІЗАН
з французскай

БАЛАДА

*У самоце, і прагну застацца ў самоце,
у самоце пакінуў мянс мой каханы,
у самоце, без друга і ягамосці,
у самоце з адчаем, з журбой нсчуванай,
у самоце ў цярпенні звыш сіл апантаным,
непапраўнай бязвыхаднасцю здратаваная,
у самоце і немілаваная.*

*У самоце ля вокан, ля брамы ў самоце,
у самоце на дворышчы, ценем затканым,
у самоце, каб горкай слязою зыходзіць,
у самоце у маўчанні і енку скаваным,
у самоце з усім, што наканавана,
быць наложніцай сцен чатырох пакараная,
у самоце і немілаваная.*

*у самоце заўжды, і паўсюдна ў самоце,
у самоце, куды ні пайду, дзе ні стану,
у самоце, дзе з розумам сэрца ў нязгодзе,
у самоце з маркотаю неўтаймаванай,
у самоце з нічым не загойнаю ранай,
занядбаная ўсімі, нідзе не чаканая,
у самоце і немілаваная.*

ТАК ГЭТА НЯЛЁГКА

Як, гэта нялёгка — вясёлай быць
песеньцы ў болі,

Як гэта пакутна — у цуглях адчаю
ўсміхацца,

Сярод весялосці чужой бестурботнай
здаванца,

Хоць сэрца не мае ад распачы чорнай
патолі.

Ды трэба рабіць, як усе. Ні знарок,
ні міжволі,

Ні рухам, ні словам пра мукі свае
не прызнацца.

Так гэта нялёгка — вясёлай быць
песеньцы ў болі.

Ніколі яшчэ не карала бязлітаснай доля.
Як гора схавала, ад лёсу свайго

не схавацца.

Хоць душаць рыданні, мне трэба, мне
трэба смяцца,

Каб боль мой па імені не адазваўся
ніколі.

Так гэта нялёгка — вясёлай быць
песеньцы ў болі.

ШАРЛЬ АРЛЕАНСКИ
з французской

РАНДО

Аб'яцаеш мне вечна: «Прыйду, я прыйду».
0 надзея! Цябе я да кропелькі вызнаў,
Аб'яцанкі твае толькі сэру трукізна,
Бо заўжды я табой ашуканы брыду.

Каб жа зведала ты маю скруху-нуду,
Лёгкай птушкай над ёй пралацела б
наўмысна.

Аб'яцаеш мне вечна: «Прыйду, я прыйду».
0 надзея! Цябе я да кропелькі вызнаў.
Не аддзячыш спаўна мне, пакуль горкіх

дум

Не аблегчыць хоць трошкі з рукі тваёй
існасць.

Пра душэўны спакой я ўжо гэтулькі
высніў...

Што ж ты, жорсткая, толькі, нібы
на бяду,

Аб'яцаеш мне вечна: «Прыйду, я прыйду»?

РАНДО

*З бяздоннай студні ўдумнасці маёй
Ваду надзеі ўпарта здабываю,
Бездапаможны, часта ж выяўляю,
Што перасох струмень гаючы мой.*

*Крынічная, крыштальная парой,
Парою каламутная, цвілая.
З бяздоннай сгудні ўдумнасці маёй
Ваду надзеі ўпарта здабываю.*

*Атрамант расціраю дбайна ў ёй,
Паперы ліст бяру, ды падступае
Падступны лёс, паперу шкуматае
І ўсё штурляе ў жорсткасці сеаёй
У бездань студні ўдумнасці маёй.*

РАНДО

*Дауно ўжо сыты мною свет,
Так, як і я даўно ім сыты;
Усё глухой імглою спавіта,
Хаця б дзе-кольвечы прасвет.*

*Дарма... Адны аскалы бед,
Тугі, распусьты непрыкрытай.
Даўно ўжо сыты мною свет,
Так, як, і я даўно ім сыты.*

*Душу аддай за веры цвет,
Калючкі ж задарма — і квіты;
Ці ж дзіўна, што так хваравіта
Кладзеца скарга ў запавет;
Даўно ўжо сыты мною свет.*

З М Е С Т

Вершы

*** Твайго палону прагну я...

Імпрэсія

Тры песні

Снегапад

Бярозавы сок

Маналог сланечніка, твае вочы і я

*** Калі б на свеце меўся бог...

Два дрэвы

*** З якой цярпліvasцю...

Лазінка

Сівізна

Сакавік

*** Як доўга не вяртаюцца буслы...

*** Як страшна б'е пярун!..

Любе

Балада мары

Балада памяці

Чэрвеньская балада 1941 года, дня 25-га

Звычайнасць пад мірным небам

Крыніца ў арэшніку

Шыпшына

Васількі

Яліна

Дзень першай сустрэчы

Чэрвеньскі вецер

*** Не сніся мне. Навошта снішся мне?..

Ля возера

*** Калі яшчэ ён, новы ранак?..

У садзе

*** Памылюся—хай на мне віною...

Проста канстатацыя факта

Рака

Сон-трава

*** Мы стрэнемся, хоць нас ужо не будзе...

Ля Беллага возера

Калыханка маме

Крыніца

Незалежнасць

*** Ці гэта лёс мяне аберагае...

Зусім не жарт

Песня матчынай маладосці

Месячная ноч

*** З блакіту задыхаецца зямля...

*** Штогод з бярозы...

Арабіны

*** Чакаю цябе...

Змярканне

Пераклады

Юліуш Славацкі. Гімн

Уладзіслаў Бранеўскі. Маркота і песня

Ян Гушча. *** Блаславёна часіна, якая ўсім
дорыць вяртанне...

*** Зорка...

*** Букавы лесе...

Па лесе

П'ер Жан Беранжэ. Стары жабрак

Луі Арагон. Гімн Эльзе. Уверцюра

Поль Элюар. *** Мы не па аднаму да мэты
пойдзем, а па двое...

Крысціна дэ Пізан. Балада

Так гэта нялёгка

Шарль Арманскі. Рандо

Рандо

Рандо

Мацяш Н.

Ралля суровая. Вершы і пераклады. - Мн.,
«Маст. літ.», 1976. - 80 с. з іл.

Зборнік Ніны Мацяш «Ралля суровая»
склалі вершы аб мужнасці чалавека, аб
радасці жыцця, аб роднап прыродзе. У другі
раздзел паэтэса ўключыла новыя пераклады,

Нина Иосифовна Матяш. СУРОВАЯ ПАШНЯ.
На беларуском языке

Рэдактар І. І. Калеснік. Мастак Н. Л. Шаўшукова.
Мастацкі рэдактар М. Р. Казлоў. Тэхнічны рэдактар М.
Ц. Папкова. Карэктар Л. Г. Законнікава.
АТ 21076. Здадзена ў набор 2/ХІІ 1975 г. Падп. да друку
21/УІ 1976 г. Тыраж 5000 экз. Фармат 60Х90Уз2. Папера
друк. № 1. Ум. друк. арк. 2,5. Ул.-выд. арк. 1,77. Зак. 892.
Цана 16 кап. Выдавецтва «Мастацкая літаратура»
Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах
выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. Мінск,
Свярдлова, 4. Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Мінск, Ленінскі
праспект, 79.